

Onderwerp: Synergiekrediet project Sterke Lekdijk

Datum AB-vergadering: 16 december 2020

Registratienummer: DM1663449-v8

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur wordt voorgesteld:

1. het Startdocument Sterke Lekdijk, vastgesteld door het algemeen bestuur op 22 februari 2017, te actualiseren met een verdieping van de waterschapsambities 'maximale maatschappelijke meerwaarde' en 'duurzaamheid' en voor het realiseren van deze ambities een synergiekrediet van € 5 mln. beschikbaar te stellen;
2. Dit krediet onder te brengen bij en toe te voegen aan het moederkrediet voor Sterke Lekdijk;
3. De uit dit voorstel voortvloeiende, gemiddelde kapitaallasten à 0,3 €M per jaar verwerken in de eerstvolgende meerjarenbegroting.

Toelichting

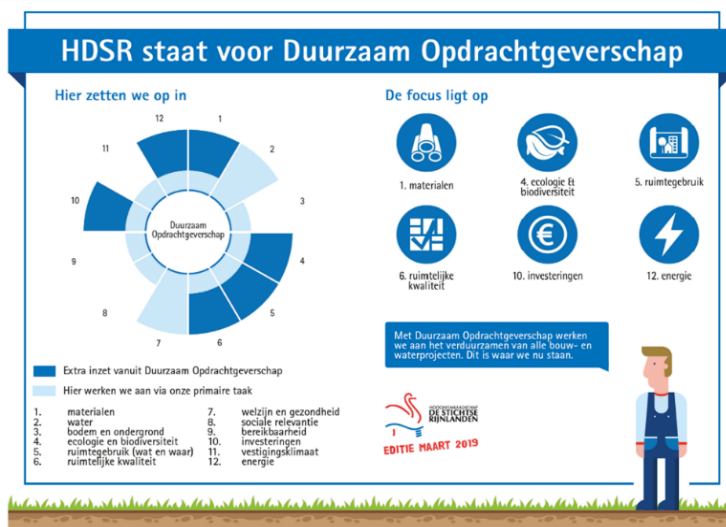
Waarom dit voorstel?

Op 22 februari 2017 heeft het algemeen bestuur van HDSR ingestemd met de start van het dijkversterkingsproject Sterke Lekdijk. Met het startdocument zijn heldere kaders en ambities vastgelegd om richting te geven aan de uitvoering van het project. Inmiddels zijn de eerste resultaten binnen het project opgeleverd.

Uit het gebied, van bestuurlijke partners en vanuit het HWBP ontvangen we positieve geluiden over de ingezette koers en de ambities van het waterschap. Dit geeft aanleiding de ingezette koers voort te zetten. Tegelijkertijd blijkt uit de reacties van het gebied en van andere overheden ook een behoefte aan verdieping, met name voor ambitie drie in het startdocument 'maximale maatschappelijke meerwaarde'. Wat wil het waterschap hiermee en waar ligt de focus?

Met dit bestuursvoorstel geven we hier nader invulling aan. Dit voorstel geeft daarnaast ook in hoge mate inkleuring aan onze ambities op het gebied van duurzaamheid, met name de onderdelen ecologie/biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit. Deze ambities kunnen (grotendeels) niet binnen de subsidiespelregels van het HWBP worden gerealiseerd. Daarom is hiervoor een separaat synergiekrediet nodig, naast de reguliere kredietverstrekking voor de realisatie van het project Sterke Lekdijk.

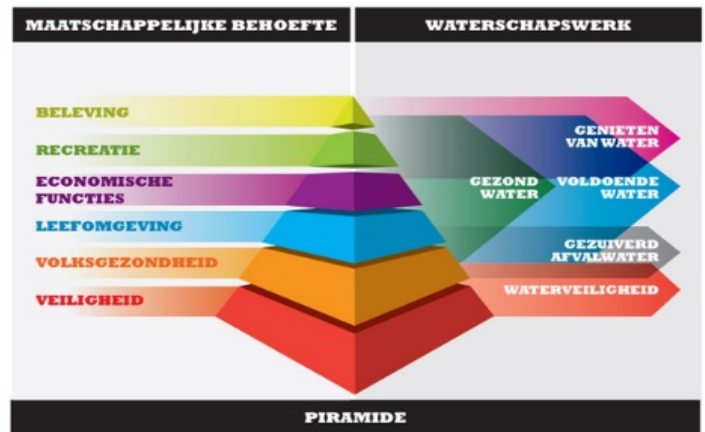
De duurzaamheidsonderdelen materialen (en ook materieel) en energie zal in nauwe samenwerking met onze drie innovatiepartners nader ingevuld gaan worden. We richten ons daarbij onder meer op emissieloze aanleg, circulair materiaalgebruik en grondstoffenpaspoorten. Hiervoor is nog nadere analyse en uitwerking nodig. Vooralsnog is de verwachting dat de onderdelen materialen en energie binnen de subsidiespelregels van het HWBP passen.

Figuur 1: Focusgebieden duurzaamheidsambities.

Synergiekrediet op basis van investeringsbegroting

In het startdocument is in algemene termen gedefinieerd wat we verstaan onder maatschappelijke meerwaarde: “het toevoegen van extra kwaliteit / integraal meenemen van lopende of toekomstige ambities, wensen of (ruimtelijke) ontwikkelingen van andere initiatiefnemers”. Dit omvat verder enkele duidingen, maar geeft geen inkleuring in welke mate deze investering wenselijk is en welke maatregelen daarvoor nodig zijn.

Figuur 2: Waterschapsdoelen uit Waterkoers 2016-2021

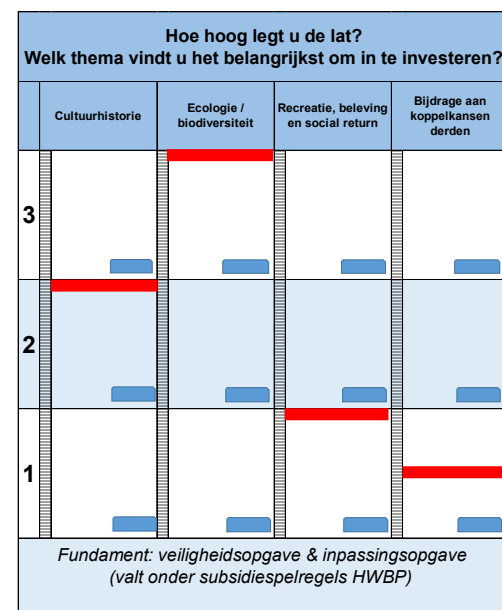
Tijdens een themabijeenkomst met het algemeen bestuur op 19 februari 2020 is hierover gesproken met leden van het algemeen bestuur. Aan de hand van ‘peilschalen’ is het gesprek gevoerd in welke thema’s én in welke mate het wenselijk werd geacht om te investeren in maatschappelijke meerwaarde. De thema’s komen allemaal voort uit de waterschapsdoelen vanuit het waterbeheerplan Waterkoers 2016-2021. De gehanteerde peilschaal is opgenomen in bijlage 3.

Figuur 3 verbeeldt een gemene deler die hieruit naar voren is gekomen. Het geeft twee dingen weer. In algemene zin bevestigden leden de hoge ambitie om te investeren in maatschappelijke meerwaarde, bovenop het fundament van de waterveiligheidsopgave en de inpassingsopgave (en daarmee de noodzaak om er middelen voor beschikbaar te stellen). Daarnaast geeft de rode lijn indicatief weer aan welk thema de hoogste waarde kent, van niveau 0 (alleen investeren in de veiligheidsopgave en inpassingsopgave) tot niveau 3 (hoge mate van investeren is wenselijk).

Dit bleek met name te zijn in de thema’s cultuurhistorie en ecologie vanuit de waterschapsdoelen Waterveiligheid en Gezond water. Aan investeren in het thema Recreatie, beleving en social return vanuit het waterschapsdoel ‘Genieten van water’ werd een wat lagere waarde toegekend net als aan het beschikbaar stellen van een financiële bijdrage om kansen van derden mede mogelijk te maken.

Waterschapsdoel	Thema	Toelichting
Doel uit waterkoers: Waterveiligheid & genieten van water	Cultuurhistorie	Vergroten ‘awareness’ en draagvlak voor doorgaand werken aan waterveiligheid door verbeteren van zichtbaarheid en kwaliteit watererfgoed.
Doel uit waterkoers: Gezond water	Ecologie	Vergroten biodiversiteit voor sterke dijken en waternatuur met waarde
Doel uit waterkoers: Genieten van Water	Recreatie en beleving	Verbeteren beleefbaarheid van dijk en water
Uit Startdocument Sterke Lekdijk: meenemen van wensen of ontwikkelingen van andere initiatiefnemers	Mede mogelijk maken van kansen van derden	Het waterschap ondersteunt en biedt waar mogelijk ruimte voor bijdragen van anderen.

Tabel 1: Doelen en thema’s om te investeren in maatschappelijke meerwaarde

Figuur 3: Rode lijn verbeeldt de gemene deler uit de themabijeenkomst van 19 februari 2020.

Hoe kunnen we deze doelen realiseren?

Om te bepalen hoe we deze doelen kunnen realiseren zijn per thema kansrijke maatregelen in beeld gebracht. Per thema is daarbij een globale investeringsbegroting samengesteld, in lijn met de rode lijn zoals hierboven beschreven.

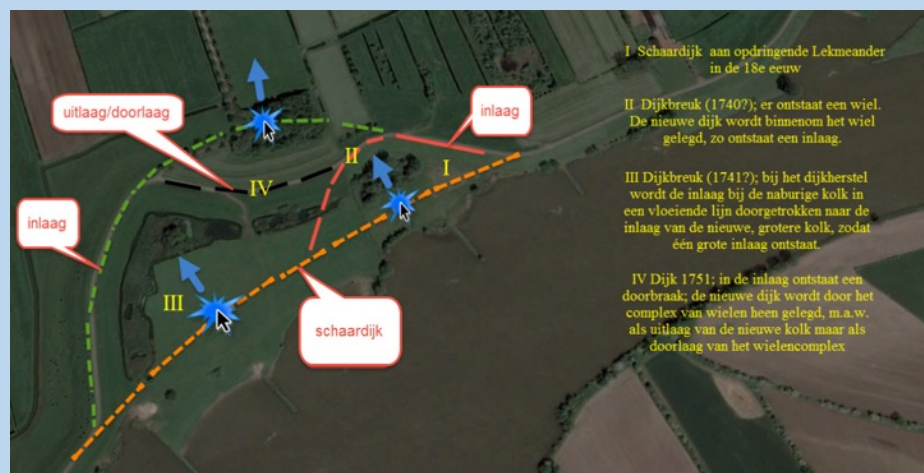
De maatregelen die onderdeel uitmaken van de globale investeringsbegroting zijn opgenomen in bijlage 1. Ze zijn ook weergegeven op een topografische kaart, opgenomen in bijlage 2. Het thema 'Mede mogelijke maken van kansen van derden' is niet op deze kaart uitgewerkt met concrete projecten, aangezien invulling gebeurt op initiatief van derden.

Ter verbeelding zijn hieronder in twee kaders voorbeelden weergegeven van enkele kansrijke maatregelen.

Voorbeeld 1 – Zichtbaarheid dijkdoorbraak in combinatie met recreatief rustpunt

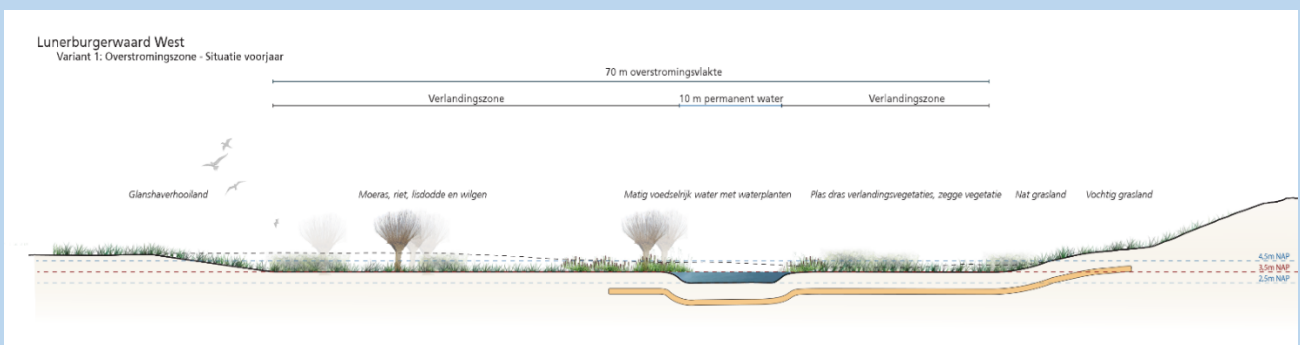
Ten oosten van Jaarsveld ligt een bijzondere historie, waar weinigen nog van weten. Het buitendijks gebiedje de Kleine Inlaag is getuige van meerdere rampzalige, historisch zeer invloedrijke doorbraken die het landschap en de karakteristieke kronkel in de dijk verklaren.

Eén van de wielen is nog in het landschap aanwezig, echter door begroeiing onzichtbaar. Hier kunnen meerdere doelen gediend worden. Met zowel herstel als inrichting van een recreatief rustpunt kan een krachtig verhaal verteld worden én een waardevolle plek ontstaan om te genieten van rivier en dijk.

Voorbeeld 2 – kansen voor biodiversiteit

Bij project Wijk bij Duurstede-Amerongen bevat het Voorkeursalternatief op twee locaties buitendijkse kleibermen. Dit biedt een kans om de biodiversiteit in het N2000 gebied Rijntakken een forse impuls te geven. Door de kleibermen extra diep aan te brengen ontstaan kleine poeltjes en vochtige hooilanden. Dit creëert condities, welke diverse (beschermde) soorten flora en fauna sterk ten goede komt. Het extra diep aanleggen van de kleibermen samen met de juiste natuurinrichtingsmaatregelen vraagt om een grotere investering dan vanuit het HWBP subsidiabel is. Deze 'droom' is mogelijk te maken door bestaand én nieuw budget vanuit de provincie Utrecht te combineren met een bijdrage uit het synergiekrediet van HDSR.

De investeringsbegroting voor het thema ecologie is uitgewerkt in nauwe samenwerking met de provincie Utrecht en Rijkswaterstaat. Hiervoor is per uiterwaard langs de Lekdijk een gezamenlijke ambitiekaart en investeringsbegroting opgesteld. Dit heeft een goed beeld opgeleverd hoe natuurinrichtingskansen en budgetten samenhangen van alle drie de partijen. Op deze manier kunnen we goed onderbouwd voor heel Sterke Lekdijk investeringen zo effectief mogelijk laten landen. Ook maakt dit het mogelijk om eventuele natuurcompensatie 'over de projecten heen' te combineren en daadwerkelijk betekenisvol uit te voeren. Hiermee geven we tevens invulling aan de motie Natuuronderligger Sterke Lekdijk van 20 november 2019 met nummer 2019-006.

Deze samenhang met doelen van onze bestuurlijke partners is in mindere mate ook zichtbaar bij de andere thema's, zoals voorbeeld 1 hierboven laat zien. Onze eigen doelen liggen daarbij met name in de dijkzone, daar waar investeringen slim gekoppeld kunnen worden aan dijkversterkingsmaatregelen. We houden daarbij enige flexibiliteit aan als we zoeken naar slimme combinaties met de doelen van bestuurlijke partners en van bewoners, vooral als deze in het verlengde liggen van of passen bij waterschapsdoelen danwel als dit het omgevingsproces kan versoepelen.

Werkwijze inzet synergiekrediet

Besluitvorming

De bestaande kaders voor Sterke Lekdijk zijn ook van toepassing op dit kredietvoorstel. Dit betekent dat het algemeen bestuur besluit over de hoogte van het synergiekrediet en daarmee de mate van investeren. Het dagelijks bestuur besluit over de inzet van het krediet binnen dit bedrag en besluit daarmee over de concrete koppelkansen. Portefeuillehouders worden daarom betrokken bij de uitwerking van de diverse kansen. De verdeling over de thema's die in dit voorstel is opgenomen is daarbij richtinggevend. Besluitvorming over inzet van dit synergiekrediet gebeurt bij de besluiten over de 'hoofdmijlpalen' van de deelprojecten¹.

Ter onderbouwing benoemen we bij iedere inzet uit het synergiekrediet de mate van invulling van de bestuurlijke ambities en programmadoelstellingen, zoals de tevredenheid van stakeholders. Hierbij kijken we naar de daadwerkelijke *publieke* waarde die ermee wordt gerealiseerd. We onderbouwen dat op verschillende schaalniveaus waardoor we expliciet en zichtbaar maken wat we bereiken. De benoemen onder meer wie beoogd 'begunstigde(n)' is, welke neveneffecten er zijn voor andere belanghebbenden en wat de (eventuele) impact op de maatschappij is in bredere zin.

Sturing en verantwoording

Om focus te houden op de kansen die voor het waterschap van belang zijn, sturen we op onderstaande kernindicatoren. Per definitie geven indicatoren een eenzijdig beeld. Daarom zullen deze altijd kwalitatief onderbouwd worden: cijfers met een verhaal. Deze kernindicatoren maken onderdeel uit een meer uitgebreid metingenplan om te sturen op de invulling van de programmadoelstellingen, dat momenteel in ontwikkeling is in samenspraak met de innovatiepartners.

Thema	Indicator	Doel en toelichting
Cultuurhistorie	- Aantal en typen objecten gerestaureerd of toegankelijk gemaakt	Het gaat hier om de zichtbaarheid en kwaliteit van watererfgoed, waarmee we bijdragen aan draagvlak en 'awareness' voor de noodzaak van doorgaand werken aan waterveiligheid.
Ecologie	- Oppervlakte uitbreiding of vergroting kwaliteit bestaande natuur (incl locaties waar uitgangspunten voor de vegetatie geoptimaliseerd zijn). - Beschermde soorten flora en fauna waarvoor leefgebied (fauna) of groeiplaats (flora)	Het gaat expliciet om ecologische doelen passend bij het waterschapswerk. Als indicator voor het bereiken van de doelstellingen kiezen we enkele icoonsoorten die typisch zijn voor het gebied. Dit geeft per definitie geen compleet beeld, maar is expliciet bedoeld als indicator. Voor flora hanteren we de soorten:

¹ Dit is conform de besluitvormingsmatrix in het Startdocument Sterke Lekdijk uit februari 2017 met DM-nummer DM1163753-v13.

	verbetert (op basis van enkele icoonsoorten).	1. Margriet: droge regionale primaire keringen -> Beemdkroon (2e stap) 2. Gele lis: natuurvriendelijke oevers en levendige boerensloten oevers 3. Watergentiaan: onder water vegetatie en drijvende vegetatie 4. Reukgras: keringen 5. Rietorchis: nvo en eigen terrein Voor fauna hanteren we de soorten: 1. Otter: zoogdier watergangen en nvo's, schoon water en passeerbaarheid wegen 2. Kleine karekiet: nvo's en rietoevers, insecten 3. Groene glazenmaker: gezond water, beheer watergangen 4. Winde: gezond water, vispasseerbaarheid, robuust watersysteem 5. Weidehommel: keringen, biodiverse plantengemeenschap, bloemrijke graslanden (icoonsoort voor bijen en insecten, weidehommel zelf is een bij)
Recreatie en beleving	- Aantal herstelde of gerealiseerde 'Points of Interest' en rustplaatsen voor wandelaars/fietsers - Aantal km's vergroting wandel-/fietsnetwerk	Voor de rustplaatsen of POI's is de grootte en kwaliteit eveneens van belang en nemen we op: het verschil tussen een simpel bankje of een uitgebreide voorziening doet er allicht nogal toe.
Bijdrage aan kansen van derden	- Aantal en 'publieke waarde' van kansen van derden mede mogelijk gemaakt	Door mogelijke grote variatie aan kansen sturen we op een zo groot mogelijk aantal kansen dat we helpen realiseren én de mate waarin aansprekende publieke waarden worden gerealiseerd.

Tabel 2: Indicatoren voor publieke waarde.

Spelregels inzet synergiekrediet

Voor inzet uit het krediet hanteren we de volgende spelregels:

- Het algemeen bestuur besluit over de hoogte van het synergiekrediet en over de indicatieve verdeling tussen de thema's/waterschapsdoelen.
- Het dagelijks bestuur besluit over de (verdeling van de) inzet over de deelprojecten, in lijn met de indicatieve verdeling zoals vastgesteld door het algemeen bestuur.
- Inzet van het synergiekrediet is alleen mogelijk indien er geen dekking is door subsidie van het HWBP of door andere financieringsmogelijkheden.
- Voor mede-overheden geldt dat ze met eigen financieringsvoorstellen komen als het uitgaat van beleidsterrein van de ander. Bij overlappende ambities geldt een eis voor gezamenlijke financiering. Indien de ambitie vooral vanuit andere partijen komt, is het redelijk om ook een hogere bijdrage van de andere partijen te verwachten.
- Voor het thema bijdragen aan kansen voor derden roepen we een kansenfonds in het leven, waar we bewoners uitnodigen hun ideeën bij in te dienen.

Ten slotte streven we naar redelijke en bij het gebied passende verdeling van investeringen langs de Lekdijk. We kiezen expliciet niet voor een gelijke verdeling per project, aangezien de kansrijke investeringsmogelijkheden (zie ook bijlage 1) ook niet gelijk verdeeld zijn over het gebied.

Verantwoording vindt plaats conform de bestaande kaders voor Sterke Lekdijk. Het synergiekrediet maakt onderdeel uit van het moederkrediet voor Sterke Lekdijk. Voor het synergiekrediet wordt apart gerapporteerd en verantwoording over afgelegd.

Kaders

Documenten:

- ‘Start project Sterke Lekdijk – bestuursvoorstel 2017’ ten behoeve van de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 22 februari, DM1153673, versie 19, met bijlagen:
 1. Startdocument Sterke Lekdijk, DM1163753, versie 13,
 2. Financiële onderbouwing, sturing en verantwoording project Sterke Lekdijk, DM1164681
 3. Indicatieve financiële programmering HDSR 2017-2028, DM1180272.
- Voorjaarsnota 2020 DM1631201 (paragraaf synergiekrediet op pagina 8)

Welk waterschapsdoel is aan de orde (uit overzicht ‘Indicatoren Waterkoers’ in de begroting)

Veiligheid

- Eff 1: Overstromingen voorkomen
 - Eff 1.a: Voldoen aan de rijksnormen voor primaire waterkeringen

Bestuur, Middelen en Maatschappij

- Eff 13: Waterschapswerken worden beleefd
 - Eff 13a: Recreatief medegebruik van waterassets waar mogelijk faciliteren
 - Eff 13b: Watererfgoed behouden en beleefbaar maken voor huidige en toekomstige generaties

Financiële aspecten

Voor de hoogte van het synergiekrediet wordt een som van € 5 mln. voorgesteld. Dit is 0,23% van de totale investeringsvolume van € 463,3 miljoen² voor Sterke Lekdijk. De voorgestelde verdeling per thema/waterschapsdoel is, op basis van de bestuurlijke waardering uit figuur 3, als volgt:

Waterschapsdoel	Thema	Indicatief synergiekrediet	Percentage van totaal investeringsvolume
Doel uit waterkoers: Waterveiligheid	Cultuurhistorie	1,4 miljoen	0,06%
Doel uit waterkoers: Gezond water	Ecologie	2,5 miljoen	0,12%
Doel uit waterkoers: Genieten van Water	Recreatie en beleving	1,0 miljoen	0,04%
Uit Startdocument Sterke Lekdijk: meenemen van wensen of ontwikkelingen van andere initiatiefnemers	Mede mogelijk maken van kansen van derden	0,1 miljoen	0,005%
	Totaal:	5,0 miljoen	0,23%

Tabel 3: onderverdeling synergiekrediet per waterschapsdoel. Bedragen en percentages zijn indicatief en afhankelijk of maatregelen uit bijlage 1 daadwerkelijk betekenisvol gerealiseerd kunnen worden. Bedragen zijn niet subsidiabel vanuit het HWBP en komen geheel ten laste van het exploitatieresultaat van Waterbeheer.

Dit synergiekrediet komt bovenop het investeringsvolume van € 463,3 miljoen². Dit krediet gaat over uitgaven voor eigen doelen van HDSR en is, in tegenstelling tot uitgaven die onder het moederkrediet Sterke Lekdijk vallen, niet subsidiabel vanuit het HWBP. De investeringen en daarmee de kapitaallasten komen dan ook volledig ten laste van de exploitatieresultaat van Waterbeheer. Naar verwachting bedragen de gemiddelde kapitaallasten ca. € 0,3 mln. per jaar aan rente en afschrijvingen, beginnend in het jaar waarin de eerste dijktrajecten opgeleverd worden (vanaf 2023). Deze berekening is gebaseerd op een gemiddelde afschrijvingsduur van 25 jaar en twee procent rente over de

² Op basis van bestuursvoorstel ‘Actualisatie startdocument project Sterke Lekdijk’ met nummer DM-1625454

investering. Hierbij moet vermeld worden, dat op dit moment de op te leveren activa nog niet bekend zijn en de afschrijvingsduur en rentepercentage ook niet. Bij een kortere afschrijvingsduur zijn de kapitaallasten hoger. De investering en kapitaallasten zijn nog niet zichtbaar in de meerjarenbegroting. Dit gebeurt in de eerstvolgende meerjarenbegroting, omdat de kapitaallasten op zijn vroegst gaan drukken vanaf 2024.

De investeringsvoorstellen zullen pas over enkele jaren daadwerkelijk worden gerealiseerd, na uitwerking in de voorkeursalternatieven en de projectplannen. Daarom zijn de exacte exploitatiekosten nog niet opgenomen in dit voorstel. Bij de invulling van het krediet zal onderhoud worden meegenomen in de kosten. Langjarig onderhoud van bijvoorbeeld oevers wordt uitgewerkt per individuele beslissing. Het streven is om zo goed mogelijk de investeringen op lange termijn in meerjarenraming van de kapitaalslasten mee te nemen.

Risico's

Het 'samen met' de omgeving tot de beste oplossing en uitvoering komen blijft cruciaal voor een efficiënte en doelmatige dijkversterking. Tegelijk bestaat het risico dat andere partijen door de vaststelling van dit synergiekrediet 'achterover leunen' in de doelrealisatie van maatschappelijk waarden.

We beheersen dit door met bestuurlijke partners nadere afspraken vast te leggen over het realiseren van koppelkansen. Hiervoor zijn in een eerdere fase bestuurlijk spelregels afgesproken. Deze blijven onverkort van kracht. De boodschap daaruit blijft dat meekoppelen ook betekent meedoen én meebetalen. Ook het instellen van co-financiering bij mede-overheden (zie onder kopje 'spelregels inzet synergiekrediet') is een prikkel om kansen te realiseren die meerdere doelen dienen en voorkomt 'achterover leunen'.

Een ander risico is dat binnen de projecten naar verhouding te veel aandacht en tijd uitgaat naar synergiekansen, waardoor de kans op budgetoverschrijding en uitloop groter wordt. Dit risico beheersen onder meer we door strak te sturen op de eerste en hoogste ambitie van Sterke Lekdijk, namelijk de veiligheidsopgave en goede inpassing van maatregelen.

Communicatie aspecten

Over de vaststelling van dit krediet zal nader in te vullen communicatie richting bewoners plaatsvinden, conform van de bestaande uitnodigende houding en bijpassende spelregels voor het indienen van koppelkansen.

MVO aspecten

Met dit voorstel vullen we de algemene maatschappelijke doelstelling van het waterschap in op het gebied van cultuurhistorie, ecologie, recreatie/belevingswaarde en 'samen met het gebied'.

Bijlagen

1. Globale investeringsbegroting
2. Kaart bij investeringsbegroting
3. Peilschalen uit themabijeenkomst Algemeen Bestuur d.d. 19 februari 2020

Bijlage 1 – Globale investeringsbegroting

Hieronder is voor het gehele dijktraject tussen Amerongen en Schoonhoven een investeringsbegroting weergegeven. Het is gesorteerd per deelproject. Op de tweede regel staan enkele (kleinere) kansen die in meer of mindere mate voor iedere deelproject van toepassing zijn. Deze worden geacht onderdeel uit te maken van het indicatieve investeringsvolume per project.

Het investeringsvolume per thema en per project is tot stand gekomen op basis van het totale synergiekrediet van 5M€. De bedragen zijn op basis van expert judgement tot stand gekomen. Een nadere raming van de kosten per kans dient binnen de deelprojecten nader onderzocht en onderbouwd te worden. Deze worden mede bepaald door de mate waarin koppeling efficiency of kostenbesparing tot gevolg heeft en kan op voorhand daarom niet exact worden geraamd.

De afkortingen staan voor:

WAM – Wijk bij Duurstede-Amerongen

ICU – Prinses Irenesluis-Culemborgse veer

CUB – Culemborgse veer-Beatrixsluis

JAV – Jaarsveld-Vreeswijk

STE – Salmsteke

SAS – Salmsteke-Schoonhoven

Wat maakt geen onderdeel uit van deze begroting?

Geen onderdeel van de investering zijn onder meer:

- De kosten voor (regulier) beheer en onderhoud of de bestaande, eerder vastgestelde budgetten voor beleidsdoelen.
- Kosten die vallen onder andere financieringsbronnen, zoals de subsidieregeling van het HWBP danwel investeringen of subsidies van andere overheden. Als voorbeeld: een bloemrijk dijktaalud is noodzakelijk voor de veiligheid van de dijk en zal daarom vanuit het HWBP worden gefinancierd. Deze komt daarom niet voor in onderstaande tabel.
- Reeds begrote kosten voor groot onderhoud, zoals onder meer vastgelegd in het GOP keringen
- Middelen voor overige duurzaamheidsambities op het gebied van materiaal (en/of materieel) energie en investeringen.
- Innovaties. Deze worden voor 100% gesubsidieerd uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

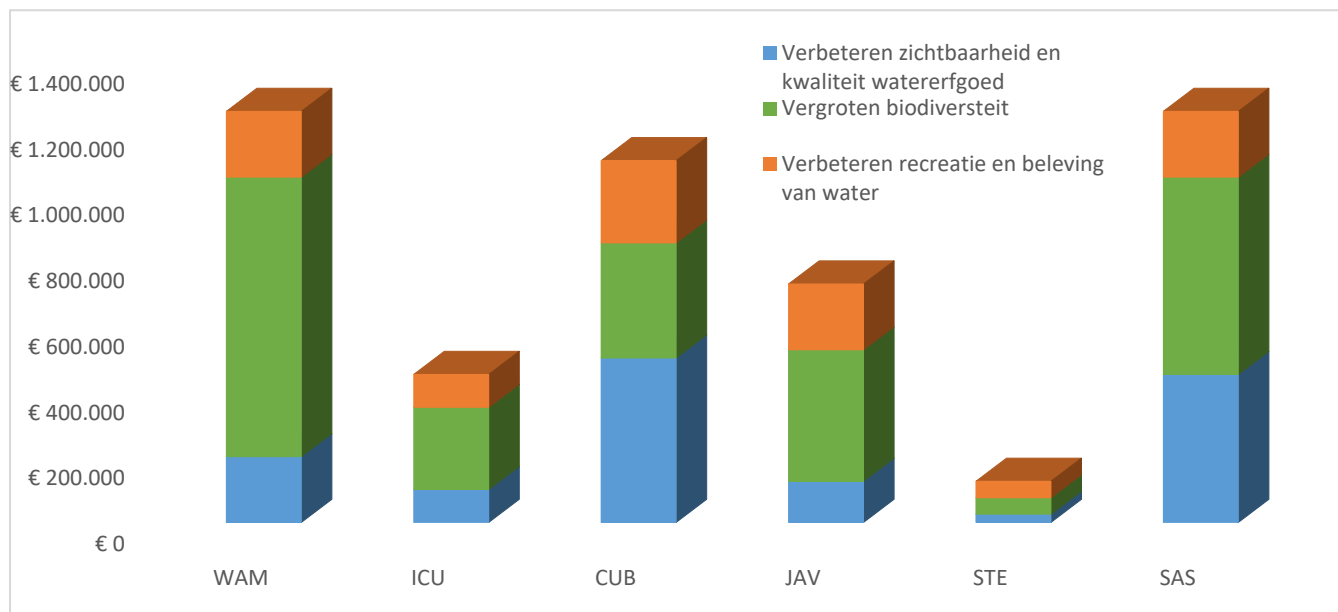
	Cultuurhistorie <i>indicatief investeringsvolume</i>	Ecologie <i>indicatief investeringsvolume</i>	Recreatie & beleving <i>indicatief investeringsvolume</i>
<i>Bij ieder deelproject</i>	* Klein dijkmeubilair watererfgoed herstellen of renoveren, zoals dijkpaaltjes	* Vergroten natuurcompensatie- opgave met een 'plus' * Kleinschalige, lokale beplantingsstructuren toevoegen zoals grienden, hagen en knotwilgen.	* Geschikt maken beheerstrook buitendijks voor recreatief medegebruik (wandelen/fietsen)

WAM	1. Zichtbaar maken afdamming Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede (2022) 2. Zichtbaarheid oude dijkdoorbraak door aanleg rustpunten of belevingsobject. € 200.000	1. Buitendijkse natuurontwikkeling (dijkstroken en dijkkputten) in Lunenburgerwaard en Amerongse bovenpolder icm dijkversterkingsmaatregelen 2. Uitbreiden en herstellen wilgenbomen aan teen van de dijk (tevens golfremmend effect) 3. Faunapasserbaarheid verbeteren (met name voor dassen) € 850.000	1. Faciliteren 'Point of Interest' bij huidig inlaatwerk Kromme Rijn. Overige POI's faciliteren met inrichtingselementen zoals trappen, hekjes, banken 2. Bijdrage in kosten voor wandelnetwerk. € 200.000
ICU	3. Vergroten zichtbaarheid dijkdoorbraaklocaties bij De Waal en Bosscherwaarden 4. Overig dijkmeubilair watererfgoed herstellen of renoveren, zoals dijkpaaltjes € 100.000	4. Buitendijkse natuurontwikkeling in Schalkwijkerbuitenwaard in combinatie met dijkversterkingsmaatregelen 5. Herstellen en uitbreiden historische kleiputten aan de teen van de dijk in Schalkwijkerbuitenwaard € 250.000	3. Faciliteren 'Points of Interest' met inrichtingselementen, zoals trappen, hekjes, banken 4. Bijdrage wandel-/struipaden € 100.000
CUB	5. Bijdrage aan zichtbaar maken inlaatsluis Fort Honswijk, herstel regenwaterafvoer door markering op dijktaalud, aanbrengen lichtlijnen en/of augmented-reality-app. 6. Bijdrage aan herstel/verbetering Werk a/d Groeneweg en batterij Noorder Lekdijk € 500.000	6. Ecologische verbinding Werk aan de Groeneweg met uiterwaarden incl. rustpunt 7. Versterken natuurwaarden Honswijkerwaard i.c.m. dijkversterkingsmaatregelen 8. Versterken ecologische verbinding tussen Ossenwaard en binnendijs natuurgebied. 9. Herstel verdwenen dijkkputten en dijkstroken € 350.000	5. Bijdrage verbeteren en inrichting POI's voor het beleefbaar maken van de dijk en het watererfgoed 6. Bijdrage wandel-/struipaden. € 250.000
JAV	7. Vergroten zichtbaarheid dijkdoorbraaklocatie De Horde en Kleine Inlaage door herstel terrein en/of aanleg rustpunt. 8. Overig dijkmeubilair watererfgoed herstellen of renoveren, zoals dijkpaaltjes, schotbalkenloods Vreeswijk of dijkwaakhuis IJsselstein € 125.000	10. Versterken natuurwaarden en terug brengen verdwenen dijkstroken Galgenwaard, mogelijk icm dijkversterkingsmaatregelen 11. Herstel verdwenen dijkkputten en dijkstroken De Horde 12. Ecologische verbinding versterken ter hoogte van afdamming Hollandse IJssel € 400.000	7. Uitbreiding recreatief wandelroutenetwerk met thematische wandelpaden rondom dijkbeheer en geschiedenis 8. Realisatie uitzichtlocatie en POI rondom dijkbeheer en geschiedenis € 200.000
Salmsteke	9. Herstel enkele dijkpaaltjes € 25.000	13. Herstel of uitbreiding van oprijlanen, bomen en landschappelijke beplantingsstructuren. 14. Bijdrage aan herstel dijkkputten € 50.000	9. Realisatie toegankelijk onderhoudspad, incl aanleg verbinding thv Veerhuis tussen bestaande onderhoudspaden boven of onderlangs € 50.000
SAS	10. Renovatie ensemble De Heul 11. Vergroten zichtbaarheid dijkdoorbraaklocatie door herstel terrein en/of aanleg rustpunt. 12. Overig dijkmeubilair watererfgoed herstellen of renoveren, zoals peilschaalhuisje of dijkpaaltjes € 450.000	15. Herstel of uitbreiding van voor dit gebied karakteristieke oprijlanen, bomen en beplantingsstructuren. 16. Herstellen en uitbreiden historische dijkkputten en dijkstroken in De Bol, Willige Langerak en Wielesewaard € 600.000	10. Realisatie uitzichtlocatie, bijvoorbeeld thv gemaal de Koekoek 11. Inrichten en faciliteren 'Points of Interest' met inrichtingselementen, zoals trappen, hekjes, banken 12. Bijdrage ontwikkeling en beheer wandel-/struipaden € 200.000

Investeringsbegroting per deelproject

Op basis van deze globale investeringsbegroting is een verdeling uitgewerkt per deelproject. In onderstaand figuur is deze verdeling weergegeven. Dit figuur is te beschouwen als een indicator die weergeeft waar we verwachten de meeste maatschappelijke meerwaarde per thema te kunnen realiseren.

De verdeling per project is niet gelijk. Kansen zijn vaak lokaal en locatiegebonden. In het ene project zien we meer mogelijkheden dan in het andere. De verdeling van investering per deelproject is geen dwingende begrenzing. Of het ook daadwerkelijk lukt de kansen uit de investeringsbegroting te realiseren is afhankelijk van nader onderzoek binnen de deelprojecten. Het betekent dat de verdeling per project kan wijzigen op basis van de inzichten die worden opgedaan.

Bijlage 2 – kaart bij investeringsbegroting

Bijlage 3 - Peilschalen uit themabijeenkomst Algemeen Bestuur d.d. 19 februari 2020

In onderstaand figuur is de 'peilschaal' opgenomen, die is ingezet in de themabijeenkomst van 19 februari 2020. Deze is gebruikt om te bespreken welke thema's belangrijk geacht werden om in te investeren en hoe hoog de lat daarbij zou moeten worden gelegd. Dit bestuursvoorstel is opgesteld op basis van de grootste gemene deler uit deze themabijeenkomst. De maatregelen in de peilschalen zijn op basis van expert judgement samengesteld. De bedragen zijn indicatief en niet op basis van raming.

Twee vragen: 1. In welk thema vindt u het belangrijk om in te investeren? 2. Hoe hoog legt u de lat?				
	Cultuurhistorie	Ecologie / biodiversiteit	Recreatie, beleving en social return	Bijdrage aan meekoppelkansen derden
Bron ambitie HDSR:	Startdocument: ambitie 3 maatschappelijke meerwaarde Piramide Waterkoers: waterveiligheid	Startdocument: ambitie 3 maatschappelijke meerwaarde Piramide Waterkoers: waterveiligheid & gezond water	Startdocument: ambitie 3 maatschappelijke meerwaarde, ambitie 4 participatie vanaf de start. Piramide Waterkoers: genieten van water	Startdocument: ambitie 3 maatschappelijke meerwaarde, ambitie 4 participatie vanaf de start, ambitie 5 ruimte voor innovatie Piramide Waterkoers: genieten van water, waterveiligheid, gezond water.
C	* Renoveren vier peilschaalhuisjes * Zichtbaar maken afdamming Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede door kunstwerk * Renovatie ensemble De Heul * Bijdrage aan reconstructie inlaatsluis Fort Honswijk * Dijkmeubilair watererfgoed herstellen of renoveren, zoals dijkpaaltjes * Vergroten zichtbaarheid dijkdoorbraken door herstel terrein, aanleg rustpunten en belevingsobject. Ca 1 miljoen	* Bijdragen in buitendijkse natuurontwikkeling in Honswijkerwaard, Schalkwijkerbuitenwaard, Amerongse bovenpolder, Graafswaard. * Herstellen en uitbreiden historische kleiputten aan de teen van de dijk * Bijdrage verlengen en natuurvriendelijke oevers buitendijkse waterloop Amerongse bovenpolder * Extra inzet bloemrijk binnentalud * Vergroten compensatieopgave natuurnetwerk met een 'plus' * Ecologische verbinding Werk aan de Groeneweg met uiterwaarden incl. uitgebreid rustpunt voor zowel auto's als fietsers Ca 2 miljoen	* Bijdrage coherente recreatiestructuur door aanleg en verbetering rustpunten en dijktribune rond de dijk * Kwaliteitsimpuls materialisatie recreatief (dijk)meubilair * Uitbreiding recreatief routenetwerk wandel- en fietsnetwerk, langs rivier, dijk en binnengebied. * Realisatie uitzichtlocatie gemaal de Koekoek * Bijdrage aan programma's rondom beleving en toerisme Lekdijk, via storytelling en educatie * Extra inzet op Social return on investment (SROI), zoals inzet gebiedscongerie of door het faciliteren van lokale functies zoals toerisme Ca 1,25 miljoen	* Bijdrage realisatie fietspad Wijk bij Duurstede * Bijdrage lokale verbreding weg voor verkeersafwikkeling en verkeersremmende maatregelen * Faciliteren leeflaag voor agrarisch gebruik * Bijdrage aan natuurontwikkeling buiten dijkzone * Bijdrage herstel cultuurhistorische objecten zonder betekenis van watererfgoed Alles onder niveau B Ca 0,75 miljoen
B	* Gedeeltelijke renovatie De Heul * Dijkmeubilair watererfgoed herstellen of renoveren, zoals dijkpaaltjes * Bijdrage aan zichtbaar maken inlaatsluis Fort Honswijk door markering op dijktaald, aanbrengen lichtlijnen en augmented-reality-app. * Vergroten zichtbaarheid dijkdoorbraken door herstel terrein en aanleg rustpunten. Ca 0,5 miljoen	* Bestaande kleiputten herstellen en verbeteren. * Vergroten compensatieopgave natuurnetwerk met een 'plus' * Bijdrage verlengen en aanleg natuurvriendelijke oevers watergang Amerongse bovenpolder * Kleinschalige, lokale beplantingsstructuren toevoegen zoals grienden, hagen en knotwilgen. Ca 1,25 miljoen	* Aanleg en verbetering rustpunten. * Kwaliteitsimpuls materialisatie recreatief (dijk)meubilair * Uitbreiding recreatief wandelroutenetwerk met thematische wandelpaden rondom dijkbeheer en geschiedenis * Faciliteren vogelaarsuitkijpunten * Geschikt maken beheerstrook buitendijks voor recreatief medegebruik (wandelen/fietsen) * Inzet op SROI door het toevoegen van lokale functies zoals toerisme Ca 1 miljoen	* Bijdrage bevorderen verkeersveiligheid, bijvoorbeeld verkeersremmende maatregelen * Rolstoelvriendelijk maken waterpoort Wijk bij Duurstede * Extra aanplant bomen ten behoeve van leefbaarheid * Bijdrage renovatie (historische) inlaat bij gracht kasteel Wijk bij Duurstede * Uniform maken van opritren Alles onder niveau A Ca 0,25 miljoen
A	* Dijkmeubilair watererfgoed gedeeltelijk herstellen of renoveren, zoals dijkpaaltjes * Zichtbaar maken inlaatsluis Fort Honswijk door een informatiebord Ca 0,25 miljoen	* Lokaal enkele kleiputten herstellen en verbeteren. * Kleinschalige, lokale beplantingsstructuren toevoegen zoals grienden, hagen en knotwilgen. * Kleine elementen langs de dijk toevoegen, zoals nestplaatsen of verbeteren verblijfsplekken Ca 0,5 miljoen	* Verbetering bestaande rustpunten * Faciliteren 'Points of Interest' met inrichtingselementen, zoals trappen, hekjes, banken * Bijdrage in beheerkosten voor wandelnetwerk. Ca 0,25 miljoen	* Lokale verlichting op de dijk verbeteren * Extra bankjes langs de weg * Verbeteren opritren Ca 0,1 miljoen
Fundament: veiligheidsopgave & inpassingsopgave Als basisniveau geldt de realisatie van de veiligheidsopgave, inclusief de (wettelijk verplichte) inpassingsopgave. De veiligheidsopgave bevat alles wat nodig is om de dijk aan de normen voor waterveiligheid uit de Waterwet de laten voldoen, zoals de aanleg of verbetering van bermen, schermen, taludverfauwing, bloemrijke dijken of buitendijkse grondverbeteringen. Onder de inpassingsopgave valt alles wat nodig is om het werk 'hetjes achter te laten', zoals het herstel van het wegdek indien dit door de dijkversterking schade oploopt. Uitgangspunt daarbij zijn de huidige functies in het gebied en kwaliteit van leefomgeving.				
Disclaimer: * Wat exact onder de inpassingsopgave kent nog een grote mate van onzekerheid. Dit is sterk afhankelijk van de gekozen maatregelen, uitvoeringsmethodiek en werkwijze. * Buiten dit overzicht is gelaten de mogelijkheden om 'werk met werk' te maken, extra duurzaamheidsambities (deze komen voort uit het duurzaamheidsprogramma waarvoor specifieke kredieten worden opgehaald) en bijdragen van mede-overheden en derden.				
				ca 400 - 600 miljoen